

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΤΩΝ ΤΥΠΟΥ

Υπό το καθεστώς της Οδηγίας ΕΕ 2019/790

- Το ιστορικό
- Το δικαίωμα και οι δικαιούχοι
- Η σύγκρουση δικαιωμάτων εκδοτών-δημοσιογράφων
- Η διεθνής εμπειρία
- Η ενσωμάτωση της Οδηγίας ΕΕ 2019/790
- Τα πνευματικά δικαιώματα των εκδοτών και ο ΟΣΔΕΛ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2022

A. Το ιστορικό

Ως γνωστόν το Διαδίκτυο επέφερε ραγδαίες αλλαγές στην αγορά του έντυπου τύπου που αφορά ασφαλώς ίσως και κατά μείζονα λόγο, και τον περιφερειακό τύπο. Η μετάβαση στο ψηφιακό online περιβάλλον επηρέασε όλη τη γκάμα των προσφερόμενων υπηρεσιών των εκδοτικών επιχειρήσεων αλλά ενώ έστρεψε από νωρίς το ενδιαφέρον των περισσότερων τουλάχιστον επιχειρήσεων (και) του περιφερειακού τύπου στην έκδοση των εφημερίδων και σε ψηφιακή μορφή εν τούτοις αυτό δεν συνοδεύτηκε από σημαντική αύξηση των εσόδων των επιχειρήσεων καθώς ελάχιστες και σε μικρό βαθμό επέτυχαν την παροχή συνδρομητικής πρόσβασης στο περιεχόμενο έναντι αμοιβής από τους αναγνώστες.

Από την άλλη το ψηφιακό format έδωσε τη δυνατότητα να αναπτυχθούν διάφορες μορφές εμπορικής αξιοποίησης του περιεχομένου των εφημερίδων και των δημοσιευμάτων είτε από τους γίγαντες του διαδικτύου (π.χ. Google news) είτε από τις online υπηρεσίες αποδελτίωσης είτε ακόμη και από τα social media!

Αυτές οι δραστηριότητες όμως παρότι αμιγώς ή κατά κύριο λόγο επιχειρηματικές, δεν συνοδεύτηκαν από τις αναγκαίες συμφωνίες για την καταβολή οποιασδήποτε αμοιβής στους εκδότες τύπου για το πρωτογενές υλικό το οποίο παράγουν και το οποίο εκμεταλλεύονται όλες αυτές οι επιχειρήσεις. Σε αντίκρουση της θέσης αυτής εκφράστηκε το επιχείρημα ότι η λειτουργία των νέων αυτών επιχειρηματικών μοντέλων βοηθάει την επισκεψιμότητα των ειδησεογραφικών sites άρα και τα διαφημιστικά έσοδα των εκδοτών και αυτό αποτέλεσε το πεδίο μιας πολύχρονης νομικοπολιτικής διαμάχης στην οποία νικητές βγήκαν οι εκδότες!

Αποτέλεσμα της νίκης αυτής είναι η θέσπιση με το άρθρο 15 της Οδηγίας ΕΕ 2019/790, του συγγενικού τους δικαιώματος για online χρήσεις, το οποίο, όπως εκτίθεται στις αιτιολογικές σκέψεις 54 και 55 της Οδηγίας, σκοπό έχει να προστατεύσει την επένδυση των εκδοτών για την παραγωγή αξιόπιστου ειδησεογραφικού περιεχομένου και να ενισχύσει τη διαπραγματευτική τους θέση έναντι των παρόχων υπηρεσιών διαδικτύου.

B. Το δικαίωμα και οι δικαιούχοι

Το προστατευόμενο δικαίωμα των εκδοτών τύπου είναι «συγγενικό» και αφορά κάθε είδους δημοσίευμα: κείμενο, φωτογραφία, video, σκίτσα κλπ. Αρχικός δικαιούχος είναι πάντοτε το φυσικό πρόσωπο που δημιούργησε το συγκεκριμένο «έργο» ενώ σύμφωνα με την Οδηγία γεννάται αυτόματα συγγενικό δικαίωμα του εκδότη ο οποίος για να ζητήσει προστασία και αποζημίωση αρκεί να αποδείξει ότι το δημοσίευμα περιέχεται σε δική του έκδοση.

Αντικείμενο προστασίας δηλαδή είναι αυτή καθαυτή η εκδοτική δραστηριότητα.

Δικαιούχος του δικαιώματος είναι κάθε εκδότης τύπου που είναι εγκατεστημένος σε κράτος-μέλος σύμφωνα με τη διατύπωση του άρθρου 15 παρ.1 της Οδηγίας που είναι τόσο γενική που καλύπτει κάθε μορφή εκδοτικής δραστηριότητας υπηρεσιών ενημέρωσης, άρα δεν τίθεται θέμα ότι αφορά και τους εκδότες περιφερειακού τύπου.

Η προστασία στην οποία αναφέρεται η συγκεκριμένη Οδηγία αφορά σε «εκδόσεις τύπου» δηλαδή σε εφημερίδες, περιοδικά και ειδησεογραφικά sites. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση της Οδηγίας εξαιρούνται τα blogs και τα επιστημονικά περιοδικά. Τα βασικά κριτήρια είναι τρία: ο επαγγελματικός χαρακτήρας της έκδοσης, η περιοδικότητα και το δημοσιογραφικό-ενημερωτικό περιεχόμενο και φυσικά, όπως είπαμε, περιλαμβάνονται όχι μόνο κείμενα αλλά και φωτογραφίες, βίντεο, σκίτσα κλπ.

Το συγγενικό αυτό δικαίωμα είναι απόλυτο και αποκλειστικό και περιλαμβάνει δύο εξουσίες σύμφωνα με τις παρ. 2 και 3 του άρθρου 15 της Οδηγίας: την εξουσία αναπαραγωγής και την εξουσία διάθεσης στο κοινό εννοείται κατόπιν αδείας και καταβολής της αποζημίωσης.

Εξαιρούνται οι ιδιωτικές ή μη εμπορικές χρήσεις από μεμονωμένους χρήστες αν και θα πρέπει να διευκρινιστεί αν αυτό αφορά και τις αναρτήσεις χρηστών στα social media. Εξαιρούνται επίσης «τα πολύ σύντομα αποσπάσματα» και τα απλά γεγονότα υπό την έννοια ότι οι ειδήσεις από τη φύση τους δεν μπορούν να μονοπωληθούν.

Τέλος πρέπει να σημειωθεί ότι η προστασία του δικαιώματος έχει διάρκεια δυο (2) έτη με αφετηρία την 1/1 του έτους που έπεται της ημερομηνίας δημοσίευσης.

Γ. Η σύγκρουση των δικαιωμάτων δημιουργών-εκδοτών

Όπως είπαμε το δικαίωμα των εκδοτών είναι συγγενικό και είναι διάφορο από το δικαίωμα των δημιουργών των συγκεκριμένων δημοσιευμάτων δηλαδή κυρίως των δημοσιογράφων αλλά και των άλλων κατηγοριών δημιουργών (σκιτσογράφων, φωτογράφων κλπ).

Η Οδηγία προβλέπει ότι οι δημιουργοί αυτοί δικαιούνται «κατάλληλο μερίδιο» από τα έσοδα των εκδοτών από την πηγή αυτή (άρθρο 15 παρ.5). Ως προς τη διάταξη αυτή προκύπτουν αρκετά ερωτήματα καθώς παρέχεται σχετική νομοθετική ελευθερία κατά το στάδιο της ενσωμάτωσης της Οδηγίας στο εθνικό δίκαιο. Πόσο είναι το «κατάλληλο» μερίδιο; Θα εισπράττεται από τον εκδότη εξ ολοκλήρου και θα αποδίδεται στους δημιουργούς; Χωρεί παραίτηση του δημιουργού από την αξίωση του; Τι θα συμβεί στην συνηθέστερη περίπτωση που ο δημιουργός είναι μισθωτός του εκδότη; Μπορεί να συμφωνηθεί ότι η αμοιβή έχει ενσωματωθεί στο μισθό;

Προκειμένου όλα αυτά τα ερωτήματα να απαντηθούν κατά τον προσηκόντα και καθολικά αποδεκτό τρόπο, επιβάλλεται να οργανωθεί με ευθύνη της Πολιτείας και των συναρμόδιων Υπουργείων, ένας απροκατάληπτος και ουσιαστικός διάλογος με τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων μερών. Ο ΣΗΠΕ είναι έτοιμος να προσέλθει στον διάλογο αυτό με εποικοδομητικές προτάσεις.

Δ. Η διεθνής εμπειρία

Η ευρωπαϊκή εμπειρία δεν είναι ιδιαίτερος θετική για τους εκδότες τύπου με την έννοια ότι η ενσωμάτωση της Οδηγίας στο εθνικό δίκαιο διαφόρων κρατών δεν οδήγησε αυτομάτως στην ενίσχυση της διαπραγματευτικής τους θέσης και στην αύξηση των εσόδων τους.

Χαρακτηριστικότερα είναι τα παραδείγματα της Ισπανίας όπου ο μεγαλύτερος παγκοσμίως news aggregator (Google news) προτίμησε να αποσυρθεί από την αγορά αντί να καταβάλει τη σχετική αμοιβή στους εκδότες και της Γερμανίας όπου η υπόθεση εκκρεμεί ενώπιον των δικαστηρίων με την Google πάντως να έχει κερδίσει την πρωτόδικη απόφαση.

Αντίθετα στη Γαλλία η Google μετά από απόφαση δικαστηρίου αναγκάστηκε να υπογράψει συμφωνία για την απόδοση δικαιωμάτων η οποία όμως αφορά κατ' αρχήν μεγάλες εφημερίδες και περιοδικά εθνικής κυκλοφορίας.

Εκτός Ευρώπης θετικές εξελίξεις για την προστασία του εκδοτικού δικαιώματος υπάρχουν στην Αμερική, την Αυστραλία κ.α.

Ε. Η ενσωμάτωση της Οδηγίας ΕΕ 2019/790

Το πρώτο αναγκαίο βήμα για την προστασία του συγγενικού δικαιώματος των εκδοτών τύπου είναι η άμεση ενσωμάτωση στο εθνικό μας δίκαιο της κοινοτικής Οδηγίας ΕΕ 2019/790 που όπως αναφέρθηκε αποτελεί ένα ικανοποιητικό νομοθετικό πλαίσιο.

Αυτό το βήμα ήδη έγινε καθώς πριν λίγες μέρες το Υπουργείο Πολιτισμού έδωσε σε διαβούλευση σχετικό Σχέδιο Νόμου.

Οι θέσεις του ΣΗΠΕ επί του Σ/Ν αυτού, είναι οι εξής:

Θεωρούμε κατ' αρχήν ότι το Νομοσχέδιο κινείται γενικά σε θετική κατεύθυνση στο βαθμό που αντιμετωπίζει μια διαχρονική εκκρεμότητα, αναγνωρίζει το συγγενικό πνευματικό δικαίωμα των εκδοτών τύπου έναντι των κολοσσών του διαδικτύου σε θεωρητική αλλά κυρίως σε πρακτική βάση και υιοθετεί την βασική, αφετηριακή μας θέση για την πρόβλεψη διαδικασίας διαμεσολάβησης με τα όποια θετικά ή αρνητικά μπορεί κανείς να βρει σε αυτή.

Όσον αφορά το βασικό θέμα της κατανομής των εσόδων μεταξύ εκδοτών-δημιουργών, θεωρούμε πως πρέπει να προταθεί η αλλαγή της κατανομής σε ποσοστό 90% προς 10%. Κι αυτό όχι μόνο ως διαπραγματευτικό επιχείρημα αλλά και επειδή το αίτημα στηρίζεται σε μια στέρεη και πειστική αιτιολογική βάση (οι δημιουργοί στις εφημερίδες ειδικά και ακόμη ειδικότερα στις εφημερίδες του ΣΗΠΕ, έχουν ήδη αμειφθεί για το έργο τους με βάση τις συμβάσεις τους).

Όσον αφορά την κατηγοριοποίηση (άνω και κάτω του 60% με συμβάσεις εξαρτημένης εργασίας στο σύνολο των απασχολούμενων δημιουργών) κρίνουμε ότι δεν αφορά τον ΣΗΠΕ καθώς σχεδόν σε όλες τις εφημερίδες που εκπροσωπεί ο Σύνδεσμος, το σύνολο σχεδόν των δημοσιογράφων απασχολείται με αυτού του είδους τις συμβάσεις.

Και βεβαίως πρέπει να διευκρινιστεί η επικίνδυνα διατυπωμένη άποψη ότι το ποσοστό που θα διατεθεί στους δημιουργούς δεν θα υπολογίζεται «επί των ετήσιων εσόδων των εκδοτών» αλλά επί των προς διάθεση σχετικών εσόδων.

Τέλος, πιστεύουμε ότι, ανεξάρτητα από τις πιθανότητες ευδοκίμησης, πρέπει να προταθεί εκ μέρους μας η θεσμοθέτηση απευθείας από το νόμο συγκεκριμένου ποσοστού επί των εγχωρίων εσόδων των υπόχρεων παρόχων, στη λογική του γερμανικού μοντέλου, στο ύψος του 15%, προκειμένου να παρακαμφθούν όλες οι χρονοβόρες και πολύπλοκες διαδικασίες που σε αντίθετη περίπτωση μετά βεβαιότητας πρέπει να περιμένουμε πως θα ακολουθήσουν.

Ως προς το ζήτημα της αρμόδιας αρχής εκφράζουμε τις επιφυλάξεις μας για την επιλογή της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων-ΕΕΤΤ, όχι τόσο λόγω ενδεχόμενης αναρμοδιότητας ή ελλιπούς γνώσης επί του θέματος, αλλά επειδή (με βάση παλαιότερη εμπειρία συνεργασίας πολλών μελών μας με την ΕΕΤΤ ως ιδιοκτήτες ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών) αποδείχτηκε και υπό διαχρονική μάλιστα σύνθεση, άτολμη και διστακτική στη λήψη σοβαρών αποφάσεων και επίσης όχι αρκούτως ανεξάρτητη ως όφειλε από το χαρακτήρα της, έναντι των κυβερνητικών επιλογών. Ίσως θα έπρεπε να προταθεί η συμμετοχή στην Επιτροπή της ΕΕΤΤ που θα υλοποιήσει την διαδικασία ακροάσεων κ.λπ. και θα εκδώσει την απόφασή της και προσώπων με εγνωσμένο κύρος και γνώσεις του αντικειμένου που θα μπορούσαν να είναι αποδεκτοί από όλες τις πλευρές.

Ως προς το ζήτημα του Κανονισμού και των Κριτηρίων υπολογισμού της αμοιβής των εκδοτών, κρίνουμε ως θετικό το ότι υιοθετούνται συγκεκριμένα κριτήρια αλλά και ότι η παράθεσή τους είναι ενδεικτική και όχι περιοριστική. Ασφαλώς συμφωνούμε με τη συμπερίληψη στα κριτήρια του αριθμού των απασχολούμενων δημοσιογράφων. Συμπίπτουμε επίσης στην κοινή εκτίμηση όλων για τα σοβαρά προβλήματα που ενδεχομένως δημιουργηθούν από την διατύπωση περί «οικονομικών οφελών και για τα δύο μέρη από προβολή και διαφημιστικά έσοδα» και ασφαλώς συμφωνούμε ότι πρέπει αυτή η βάση υπολογισμού να αφορά μόνο το υπόχρεο προς καταβολή μέρος, δηλαδή τους παρόχους της ΚτΠ καθώς σε αντίθεση περίπτωση εμφιλοχωρούν λογικές συμψηφισμού που θα οδηγήσουν σε σοβαρές μειώσεις της σχετικής αμοιβής. Και σε αυτή την περίπτωση το επιχείρημά μας έχει και νομική-πολιτική αλλά και τεχνική βάση και αιτιολογία και μπορεί βασίμως να προταθεί.

Όσον αφορά την παροχή των αναγκαίων στοιχείων στην αρμόδια Επιτροπή της ΕΕΤΤ, συντασσόμαστε με την άποψη ότι πρέπει αυτά να ορίζονται στον σχετικό Κανονισμό, να είναι σαφές το χρονικό διάστημα στο οποίο αναφέρονται και να παρέχονται σε αρχικό στάδιο της διαπραγμάτευσης και όχι λίγο πριν την ολοκλήρωσή της. Επίσης, στη λογική των όσων αναφέρθηκαν στην προηγούμενη παράγραφο, θα πρέπει η υποχρέωση αυτή να αφορά μόνο τον υπόχρεο πάροχο και όχι την πλευρά των εκδοτών.

Όσον αφορά την απόφαση-πρόταση της αρμόδιας Επιτροπής της ΕΕΤΤ, ασφαλώς και δεν μας βρίσκει σύμφωνους ο γνωμοδοτικός της χαρακτήρας και μάλιστα ως «εμπιστευτική». Θα πρέπει οπωσδήποτε η πρόταση αυτή να έχει δεσμευτικό χαρακτήρα και μάλιστα να υλοποιηθεί έως ότου αποφανθούν τελεσιδίκως τα αρμόδια δικαστήρια. Ακόμη καλύτερα δε αν μπορούσε να προβλεφθεί ότι η κρίση αυτή της Επιτροπής λειτουργεί δεσμευτικά και επ' ακροατηρίω! Σε κάθε

περίπτωση πρέπει οπωσδήποτε να επιδιώξουμε μια γρήγορη διαδικασία και μια δεσμευτική απόφαση! Αυτή η στρατηγική πρέπει να ακολουθηθεί και για τη επιλογή της καλύτερης δυνατής και πλέον συμφέρουσας δικαστικής διαδικασίας από δικονομική άποψη.

Τέλος, όσον αφορά το ζήτημα της διασφάλισης της ορατότητας του περιεχομένου, ασφαλώς και θα πρέπει να επιμείνουμε ότι η ίδια η ΕΕΤΤ (ίσως και η Επιτροπή Ανταγωνισμού) θα πρέπει να έχει τη σχετική δυνατότητα ελέγχου και επιβολής ποινών προκειμένου να αποφευχθούν τυχόν εκβιασμοί και καταχρηστικές πρακτικές των παρόχων, από την έναρξη κιόλας της σχετικής διαπραγμάτευσης.

ΣΤ. Τα πνευματικά δικαιώματα του Ν. 2121/93 και ο ΟΣΔΕΛ

Εκτός από το συγγενικό δικαίωμα των εκδοτών τύπου που εισάγει η προαναφερθείσα κοινοτική Οδηγία, οικονομικό ενδιαφέρον για τους εκδότες του περιφερειακού τύπου έχουν και τα πνευματικά δικαιώματα που υπάγονται σε συλλογική διαχείριση μέσω ΟΣΔΕΛ και είναι δύο ειδών:

Το Δικαίωμα Εύλογης Αμοιβής το οποίο προβλέπεται απευθείας από το νόμο περί πνευματικών δικαιωμάτων (Ν2121/93) και προέρχεται από ειδικό φόρο (4%) επί της αξία των εισαγομένων φωτοτυπικών συσκευών, σαρωτών, φωτοτυπικού χαρτιού κλπ. Το έσοδο διανέμεται σε εκδότες και δημοσιογράφους. Στους εκδότες διανέμεται με βάση τη μέση ετήσια κυκλοφορία τους (υποχρεωτικά πάνω από 300 φύλλα ανά έκδοση) που βασίζεται σε δήλωσή τους με δειγματοληπτικό έλεγχο της ακρίβειάς της.

Το Δικαίωμα του Προγράμματος Αποδελτίωσης το οποίο προέρχεται από τις εταιρείες αποδελτίωσης που καταβάλλουν στον ΟΣΔΕΛ ετήσια εφάπαξ αμοιβή αλλά και από τους πελάτες των εταιρειών αυτών. Η διανομή στους εκδότες εδώ δεν γίνεται γενικά και σε όλους όπως στην προηγούμενη περίπτωση αλλά με κατηγοριοποίηση και με βάση το αν κείμενα των εφημερίδων τους αποδελτιώνονται από τις εταιρείες αποδελτίωσης.

Και για τις δυο περιπτώσεις απαιτείται κατά βάση υπογραφή σχετικής σύμβασης μεταξύ ΟΣΔΕΛ και εκδότη.

Ο ΣΗΠΕ δεν είναι ικανοποιημένος από το επίπεδο της μέχρι σήμερα συνεργασίας με τον ΟΣΔΕΛ. Απόδειξη ότι στην πρόσφατη διεύρυνση του Δ.Σ. του ΟΣΔΕΛ (το οποίο αποτελείται σχεδόν αποκλειστικά από εκδότες βιβλίων), ο Οργανισμός προτίμησε να περιλάβει εκπρόσωπο ψηφιακών μέσων αντί για εκπρόσωπο εκδοτών περιφερειακού τύπου. Η δημιουργία διαφόρων επιτροπών με τη συμμετοχή μάλιστα και εκπροσώπων άλλων κλάδων π.χ. εθνικών τηλεοπτικών σταθμών με ενδεχομένως αντιτιθέμενα συμφέροντα περιπλέκει και δεν διευκολύνει τα πράγματα.

Ο ΣΗΠΕ θα εξετάσει κάθε πρόσφορη και ενδεδειγμένη λύση προκειμένου να υπερασπίσει αποτελεσματικά τα συμφέροντα των μελών του.

